

Kültürlerarası Evliliklerde Kimlik Problemi: Katalan-Türk Evlilikleri Üzerine Kalitatif Bir Çalışma

Fatih GÖKSU¹

Özet

Elinizdeki mevcut çalışma İspanya'nın Barselona kentindeki evli veya boşanmış Türk göçmenler örneği üzerinden hareketle kültürlerarası problemler ve aile işleyişi arasındaki ilişkide kimlik rolünün önemini araştırmaktadır. Kültürlerarası ilişkilerde kimlik, ailenin devamını için gereken en mühim ve iyileştirici unsurların başında gelmektedir. Tutarlı bir kimlik anlayışı bireyin karar ve davranışlarını, deneyimine daha iyi yön vermesine ve bu deneyime anlam vermesine yardımcı olurken karışık ve zayıf yapılandırılmış kimlik olgusu özellikle kültürlerarası ortamlarda birçok sorunla karşılaşılmasına neden olabilir.

Araştırmacı bu çalışmada, kimlik olgusuna kültürel farklılıklar açısından yaklaşırken aynı zamanda bu olguya bireysellik, aile, din ve dil perspektifleri açısından odaklanmaktadır. Araştırmacı esas olarak burada İspanya'nın Barselona kentinde yaşayan Türk göçmenler ve Katalanlar arasındaki evliliklerde farklı kimliklerin özellikle ikili ilişkilerde ne tür engeller olarak açığa çıktığını göstermeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra çalışma, eğer Türk göçmenler, kültürlerarası anlamsal olarak; ilişki içerisinde olan farklı kültürlerden üyelerin kendilerini yine farklı kültürel kimliklerle tanımlamaları durumunun farkında olup olmadıklarını açığa çıkarmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Kimlik, Türk, Katalan, Kültürlerarası Evlilikler, Aile*

¹ Pompeu Fabra Üniversitesi, (Aday Doktora Öğrencisi)

The Identity Problem in Intercultural Marriages: A Qualitative Research on Turkish-Catalan Marriages

Abstract

The present study investigates the role of identity in the relationship between family functioning and intercultural problems in a sample of Turkish immigrants in Barcelona. Identity is one of the crucial and improving elements of continuation of a family. A coherent sense of identity helps to organize and give meaning to one's experiences and to guide one's decisions and behaviors, whereas a confused or poorly structured sense of identity may go through a trouble especially in the intercultural environment.

In this study, researcher approaches the identity as a cultural difference and focuses on the identity subject in the perspective of language, religion, family and individuality factors. Researcher mainly tries to figure out how different identities as an obstacle in the intercultural marriage effects the relation between couples who are Turkish immigrants and Spaniards for this study. Besides study aims to reveal if Turkish immigrants are aware of identity issues as people who with self-identify as being in intimate relationships that are intercultural, meaning that the relationship members identify themselves as having different cultural identities.

***Keywords:** Identity, Turkish, Catalan, Intercultural Marriages, Family*

Giriş

1990'ların başında kültürlerarası ilişkiler üzerine araştırmalar yapan Ho'ya göre (1990:127) kültürlerarası ilişki en az iki milliyeti, ırkı veya dini temsil ettikleri için kendilerini farklı kültür grupları ile tanımlayan iki birey arasındaki ilişki durumudur. Bu duruma sebep olan olgular ise; toplumların daha çeşitli hale gelmesi, göçmenlik, teknoloji ve uluslararası hareketliliğin kültürlere daha derinlemesine yerleşmeye başlamasıdır. Bunun sonucunda da bireyler git gide artan bir düzeyde, kendilerinden din, etnisite, ırk ve milliyet olarak farklı kişilerle daha sık temasa geçmektedirler. Farklı kültürlerden bireyler arasındaki bu bağlantı fırsatlarıyla beraber, kültürlerarası yakın ilişki kurma ihtimali de çoğalmaktadır. Bununla beraber kültürlerarası ilişkilere toplumsal bakış da farklı kültürler üzerine

anlayışın pozitif yönde ilerlemesiyle beraber değişime uğramaktadır. Bir kültüre ait olgunun ne anlama geldiğini anlama kültürlerarası ilişkiler çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Araştırmacılar kültürün, paylaşılan kimlik duygusundan kaynaklandığı kadar aynı zamanda davranışlardan, alışkanlıklardan, sembollerden, ortak değerlerden ve normlardan ve dahası bir grup üyelerinin kendi ve diğerlerinin dünyalarının anlam ifade etmesi için kullandıkları kültürel ürünlerden de öğrenildiği üzerine fikir birliğine varmışlardır. Bireysel hareketliliğin ve iletişim teknolojilerinin farklı insan grupları arasındaki boşlukları artan bir şekilde doldurduğu hızla değişen bu dünyada, kültürlerarası evlilik trendi de yükselmeye devam etmektedir. Bununla birlikte bu konu üzerine genel kanı bu tür evlilik deneyimlerinin kimlik, kültürel ve etnik bakımdan birçok zorluğu da beraberinde getirdiği yönündedir. Kültürlerarası ilişkiler üzerine çalışmalar yapan Hsu'ya (2001:28) göre de kültürlerarası ilişkilerde diğer ilişkilere göre daha fazla problem yaşama ihtimali vardır çünkü aynı kültürden gelenlere nazaran daha çeşitli değerler, inançlar, davranışlar ve alışkanlıklar taşırlar. Waldman ve Rubalcava'da (2005:227-245) bu görüşe katılırlar. Onlara göre kültürlerarası ilişkilerde yanlış anlaşılma potansiyeli daha ağır basmaktadır.

Tüm ilişkilerde bireylerin arasında bağlılık arttıkça bu bireyler çift olarak bir kimlik inşa ederler. Kültürlerarası ilişkilerde ise bu yeniden inşa edilen kimlik konusu kişinin kendi kimliğinden getirdiklerini gizlemesiyle olabilir. Çiftler belli dönemlerde farklılıkların ilişkilerini nasıl şekillendirdiğinden bahsederken kimi zor durumlarda farklılıklar göze batmaya başlar. Neticesinde de gizlenen kimlikler bir sorun olarak ortaya atılabilir. Kimi kaynaklarda bu durum kültürel kamufraj olarak da belirtilir ve kültürel kamufraj, önyargılar, yanlış anlaşılma gibi zorluklar çiftlerin daha önce bilmedikleri veya farkına varmadıkları yeni zorluklar meydana getirebilir. Carter ve McGoldrick (1999:55) endişe, kaygı gibi hislerin bireylerin kendi kültürlerinden koparıldıklarını hissetmeye başladıklarında arttığını iddia eder. Dahası bireylerin birbirlerinin kültürleri ve kültürel özgeçmişleri hakkında olumsuz ifadelerde bulunmaları bu negatif duyguları tetikleyici bir durum olarak karşımıza çıkar. Bu yüksek farkındalıklı endişeler bireylerin birbirlerinin kültürlerine saygı duymadıkları yolunda artan bir alinganlığa dönüşebilir ve bu durum birbirlerinin kimliksel veya kültürel

olarak ne kadar farklı oldukları yolunda bir döngü olarak karşılımlarına çıkabilir. Bu döngü de sınırlar keskin, etkileşimler tepkili ve bireyler hassas olur.

Farklı kültürler veya ırklar arasındaki ilişkiler, benzer kültür veya ırklardan gelen çiftlere göre daha fazla zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorluklardan bir tanesini de bireylerin aileleri oluşturabilir. Toplumlar ve aileler, bireyler farklı kültürlerden geldiğinde çoğunlukla destekleyici bir tavır takınmazlar. Sonuç olarak kültürlerarası ilişkiler ayrımcılık, karşıtlık hatta şiddetle dahi karşı karşıya kalabilirler (Biever, Bobele, ve North, 1998:181-188). Aile veya toplumdan gelen bu tür tepkiler kültürlerarası ilişkide olan bireyler için dikkate değer ölçüde bir stres yaratabilir. Çiftlerin sosyal ve duygusal refahı toplum veya aile tarafından engellenebilir. Bu tür evliliklerdeki çoğu çift kendi ailelerinden aldıkları kültürel geçmişlerini de yanlarında getirir. Falicov'un yanı sıra (1995:241-252) Chan ve Wethington'da (1998:71-87) çalışmalarında bu konuya yer verirken bu tür sorunların çok ciddi sonuçları olabileceğinden bahsetmiştir. Onlara göre evlilik veya birliktelik için bireylerin ailelerinden onay alınmama durumu çiftlerin kültürel dönüşümlerinde bir güvensizlik oluşturur. Bu tür güvensizlikler her sorun karşısında aileye hak verilmesiyle boşanmalara kadar gidebilir.

Araştırma Problemi

Bu çalışmadaki araştırma problemi İspanya'nın Barselona kentindeki evli veya boşanmış Türk göçmenler örneği üzerinden hareketle kültürlerarası problemler ve aile işleyişi arasındaki ilişkide kimlik rolünün önemini araştırmak olarak belirlenmiştir. Ayriyeten bu çalışmada kimlik olgusu kültürel farklılar üzerinden değerlendirilirken bireysellik, aile, din ve dil perspektifi üzerine odaklanır. Dahası bireylerin kültürlerarası ilişki içerisindeyken kendilerini farklı kültürlerle tanımlamaya gidiyorlar mı ve bu tanımlama durumlarının farkında olup olmadıkları üzerine cevaplar aranması bu çalışmanın araştırması içerisinde yer almaktadır.

Bu çalışmanın hipotezini, kültür ve kimlik kavramlarının ayrılamaz olgular olduğu tezinden yola çıkarak "Kültürel farklılıklar ve farklı kimlikler bireylerin ailesi ve toplumunda etkisiyle kültürlerarası ilişkilerde ailenin işleyişine olumsuz olarak yansır" iddiası oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak çalışmanın araştırma soruları şu şekildedir:

1. Kimlik ve kültürel farklılıklar Türk göçmenlerin aile hayatlarına olumsuz olarak etki eder mi?
2. Türk göçmenler kimlik olgusunun aile hayatlarına olan etkisinin farkında mı?

Grup Çalışması

Çalışma için toplamda 10 Türk göçmen ile yüz-yüze olarak İspanya'nın Barcelona kentinde yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatların ortalama süresi 32 dakika olurken mülakatlara katılan bireylerin 4'ünü kadın, 6'sını ise erkekler oluşturmuştur. Katılımcıların çoğunluğu 25 (1-9) yaş üzerinde olmakla beraber, katılımcılardan 4'ü boşanmış, 2'si ayrı yaşamakta kalan 4 birey ise aile olarak birlikteliğine devam etmektedir. Katılımcıların 3'ü bir yüksek öğretim kurumundan mezunken kalan 7 bireyin 6'sı lise mezunu diğer birey ise üniversiteden terk olarak kayıtlarda yer almaktadır.

Araştırma Metodu

Yarı yapılandırılmış mülakat yönteminin bu araştırmada uygulanma sebeplerinin başında yöntemin; bir durumun doğasını çalışmaya imkan vermesi ve durumun olduğu kadar bu durumun sonuç ve sebeplerini keşfetmeye izin vermesidir. Roulston'a göre (2009:101) araştırma verilerinin geldiği yarı-yapılandırılmış mülakat metodu mülakatlar sırasında yeni soruların sorulmasına izin verecek yapıda esneklik içerdiği kadar aynı zamanda her katılımcıdan alınan cevaba göre araştırmacıya daha detaylı devam soruları oluşturmasına da imkan verir.

Yarı-yapılandırılmış mülakat yöntemindeki verileri toplamak üzere araştırmacı kolaylık örnekleme yöntemini kullanmıştır. Bu yöntemle göre araştırmacı araştırmasına katılmak için müsait olan herhangi bir bireyi kullanabilir. Bu yöntemi uygulayarak araştırmacı, bir popülasyon içerisindeki herkesin eşit olarak seçilme şansına imkan veren bu metodun doğru tanımlamasını yapmaktadır. Araştırmacı ayrıca katılımcılara isimlerinin soy isimleri ile birlikte tamamının gizli tutulacağını ve bu çalışma haricinde herhangi bir yerde kullanılmayacağını sözünü vermiştir.

Bulgular

Birçok çift aile veya toplum tarafından ırk ve dini pratikleri ile ilgili olarak baskı altında kalır. Çiftler özellikle aileden gelen olumsuz yorumların

baskını hissettikçe olumlu bir ilişki kurmada zorlanırlar (Muraco, 2012:235). Bununla beraber yine ailelerden kaynaklanan ırksal veya milliyetsel baskılar da kültürlerarası ilişkilerde zorluklar yaşanmasına neden olabilir.

- *Eşim dinim ile falan çok ilgili değildi çünkü yaşadığımızda veya değerlerimizde bir farklılık olmadığını biliyordu ama onun babası dinin farklı oluşunun önemli olduğu konusunda kızına fikir beyan etti (İnanç).*
- *O ailesine ilişkiden ilk bahsettiğinde çok tedirgindi ve beklediği gibi büyük tepki gördü. Ailesi sadece erkek arkadaş olarak bile hem Katalan olmayan hem Müslüman hem de bir göçmen olmamı kabul etmemekte direndiler. Çok büyük sonuçları olacağını dahası komik olarak benim kızlarını fiziksel olarak incitebileceğimi söylediler (Evren).*
- *Babası otoriter ve muhafazakar bir Katalan. Katalanların nasıl milliyetçi oldukları da hepimizin bildiği bir konu. Annesi babasına göre daha açık fikirli ama sorgulayıcı. Ama onun ailesi daha çok farklılıkları tespit etmeye çalışan bir gözlemci gibi olaylara yaklaştı. Benim ailem ise daha çok bu farklılığın hayatlarımıza getireceği renk ile alakalıydı (Zeynep).*

Bazı durumlarda ise ailenin olumlu bakış açısı olsa dahi, aileden gelen her türlü baskı bireylerin kararlarını sorgulamasına neden olabiliyor.

- *Annem evlilik kararına çok destek oldu zaten annem onu çok seviyor. Aileler zaten evlilikler konusunda hep itici güç olmuşlardır ve benim durumumda da aile evliliği çok istedi ve belki de ben hazır olmadığım halde evlilik kararı alınıp uygulandı (Seda).*

Kültürlerarası iletişim çalışmalarında çiftler arasındaki sorunlardan bahsederken en önemli bulgulardan bir tanesini finansal olarak anlaşılamama veya bu çalışmada da görülebileceği üzere, bireyin diğerinden daha fazla para kazanması oluşturmaktadır.

- *Ben İspanya'ya geldikten sonra yaklaşık 1 sene işsiz kaldım. İlk başlarda sorun olmasa dahi, daha sonraları yaptığım en ufak harcama göze batar oldu. Şu anda çalışıyorum ama eşim benden halen çok daha fazla para kazanıyor bu yüzden de harcamalarımı tedirginlikle yapmaya devam ediyorum. Bu durum eşimde olmasa dahi ben de büyük bir tedirginlik oluşturuyor. Kaldi ki Türkiye'de ve ataerkil bir ailede büyümenin sana etiket olarak verdiği "erkek aileye bakmakla sorumludur" gibi düşünceleri üzerinden atmak da kolay değil (Yalçın).*

Yine yetişilen kültürün öneminden bahsederken, özellikle Türk erkeğinin kendini konumlandırması Avrupalı kültürlerde sorun olarak ortaya çıkabiliyor çünkü bu tür durumlarda Türk erkekleri kimliğinin tehdit altında olduğunu düşünüyor.

- *Yetiştığımız ülkeden dolayı erkeğin baskın olduğunu düşünüyoruz, kafamızdaki erkek imgesi, kimliği ne dersin de çok önemli, bu belki de bir baba figürü ama karşımıza kendi kararlarını verebilen kendi kendine yetebilen birisi çıktığında ve o kişiyle hayat paylaşmaya başlayınca bir şaşkıncı meydana geliyor (Umut).*

Kültürlerarası ilişkilerde stres oluşturan etkenler üzerine yapılan bir araştırmada dil unsurunun nasıl bir zorluk meydana getirdiği şu şekilde belirtilmiştir: "Aile bağlantıları ve ailenin akrabalar ile olan ilişkileri de kültürlerarası ilişkilerde başlıca stres kaynağı olarak görülmektedir. Birçok çift ailesinin ve akrabalarının nasıl ana stres kaynağı olduğunu açıklarken dil faktörünün etkisinden bahsederken çiftlerden birinin o ülkede kullanılan dile hakim olamamasını izole edilme hissini ilk nedeni olarak açıklar" (Busmante, Henriksen, Monakes, Nelson, 2011:159).

- *Dil ayrı bir problem. Katalanca kullanılıyor burada. Ve onların dilini kullanmak burada benimsenmek için çok önemli. Ama sen burada olduğun için sen öğrenmelisin gibi bir algı var. Ama karşı tarafında senin dilinden öğrenmesi için çaba sarf etmesini bekliyorsun (Zeynep).*
- *Buranın diline hakim olmadığın zaman karşı tarafın ailesi ile konuşmak çok zor oldu, dolayısıyla hiç konuşmayan, çekingen bir insanmışım*

gibi bir algı oluştu. Dil herşeyden önce karşı tarafın ailesinin seni benimsemesi için çok önemli. Dahası benimle konuşmayı bırak, benim ailemle dahi konuşamayacaklarını ve bu durumun rahatsızlık verdiğini açıkça belirttiler (Tuncay).

Kültürlerarası evliliklerden bahsedilirken en kapsamlı başlık olarak “kültürel farklılıklar” ifadesi kullanılır ve birçok araştırmada bu farklılıkların zorluk, stres yaratan olgular olduğu açıkça belirtilir (Molina, Estrada, ve Burnett, 2004:142) Bunun yanı sıra bu farklılıkların daha fazla sorun oluşturan diğer etkenlerin ortaya çıkaracağı da belirtilir (Busmante, Henriksen, Monakes, Nelson, 2011:155).

- *5 sene olduktan sonra evlenmeye karar verdik. İlişki zaten bir yere kadar gelmişti. Birbirimizi iyi tanıdığımızı düşünmüştük. Kültürel farklılıkları hem o hem ben anlamaya çalışıyorduk. Ama çok fazla derine inmedik. Evet kültürel çatışmalar kavgalarımızda ön plana çıkıyordu. Ama çok derin problemlerden konuşmamıştık. Ama zamanla sorun olmayacağını düşündüğün konular gün yüzüne çıkmaya başladı (Gökçe).*
- *Babası üzün süre ilişkimize karşı ve bunun dini ve kültürel nedenlerden dolayı olduğunu düşünürken, yaşadığı kültüründe kendi içinde izole bir kültür olduğunun farkına vardım. Bu da benim biraz açkcası rahatlamama sebep oldu (Eda).*
- *Katalanlar muhafazakar. Aileyi bırak arkadaş gruplarına girmek bile çok zor. Tek yapman gereken onların seni kabullenmesini beklemek (Yalçın).*

Din ve ırk faktöründen bahsedilirken karşımıza çıkan sonuç Muraco'nun da makalesinde bahsettiği üzere, bu olguların çiftlerin kendilerinden çok aileler veya toplum tarafından daha fazla önemsenmesi (2012:233). Ailelerin bu zorlukları ön plana itmesi de bireylerin üzerinde negatif etki etmektedir. Kimi araştırmacılara göre bu durum ailelerin çocukları üzerindeki etkilerini sürdürme isteklerinden kaynaklanmaktadır (Burnett, Estrada ve Molina, 2004:142).

- Ülkende olup biten bir şey gördüğü zaman benim eşim her zaman benim burada olmakla şanslı olduğumu söylerdi. Bazen neden Müslümanların ya da Türklerin sürekli kavga içinde olduklarını sorardı. Sanki *Türk olmak kavgacı olmakmış gibi ama bir sürü aynı olay burada da oluyor (Evren).*
- İlk baştaki davranışlar ile zaman geçtikçe gösterilen davranışlar değişiyor. İlk önce nereden geldiğin kim olduğun dinin önemli değilken, en ufak kavgada zaten sen Türksün, Müslümansın veya maçosun gibi etiketler hakaret olarak kullanılmaya başlanıyor (İnanç).
- *Benimle tanıştıktan sonra çoğu fikirleri değişti ama fikirlerinin değişmesi için onlarla beraber domuz eti yiyip şarap içmem gerekti. Ben bu tür şeyleri yapmasam ailede kabul görmem hemen hemen imkansızdı (Zeynep).*
- *Eşime ben kilisede evlenmenin dahi bir problem olamayacağını açıklamak zorunda kaldım. Kültürel birleşme için özverilerde bulunacağımı kendisine ve ailesine kanıtlamak zorunda kaldım. Eşim için kilisede evlenmek ailesine kendisini kanıtlamak kadar önemli bir şeydi (Umut).*
- *Babasının benimle tanıştığında söylediği söz hiçbir zaman aklımdan çıkmadı. Benim Türküm dediğim de “Olsun hepimiz insanız” diye bir cevap verdi (Evren).*
- *Farklılıkları anlamak çok zaman alıyor. Yıllar geçse de kimlik her zaman ön plana çıkabiliyor. Dini ya da ırksal (Gökçe).*

Sonuç

Din, dil, aile, ırk gibi olguları daha önce de belirtildiği üzere kültürel farklılıklar başlığı altında toplayabiliriz ve araştırmamızın örneklemini oluşturan Barselona’da Katalan bireylerle evli veya boşanmış olarak hayatlarını sürdüren kişilerle yaptığımız araştırmamız da görüldüğü üzere kültürel farklılıklar ve farklı kimlikler özellikle ailelerinin karşı çıkması ve toplumun yerleşmiş algısını tehdit etmesi nedeniyle kültürlerarası ilişkilerde ailenin işleyişine olumsuz olarak yansır. Araştırmacı burada

kültürlerarası çiftlerin her daim çatışma ve mücadele içerisinde olacağını iddia etmemektedir. Araştırmacı din, milliyet, ırk, aile gibi olguların da etkisiyle kültürlerarası evliliklerde zorluklar olabileceğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra bu tür çalışmalar sosyal tanımlama ve grup ilişkilerinde daha yararlı çalışmalar oluşturulmasına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- [1] Biever, J. L., Bobele, M., ve North, M.W. (1998). Therapy with intercultural couples: A postmodern approach. *The Counselling Psychology Quarterly*, 11, 181-188.
- [2] Burnett A., Estrada D., Molina B., (2004). *Cultural Communities: Challenges and Opportunities in the Creation of Happily Ever After Stories of Intercultural Couplehood*. The Family Journal. Sage Publication
- [3] Bustamante, M. R., Henriksen R.C., Monakes S., Nelson J.A., (2011). *Intercultural Couples: Coping with culture-related stressors*, The Family Journal. Sage Publication
- [4] Carter, B., ve McGoldrick, M. (1999). *The expanded family life cycle: Individual, family, and social perspectives*, Boston: Allyn ve Bacon.
- [5] Chan, A. Y., ve Wethington, E. (1998). Factors promoting marital resilience among interracial couples. In H. I. McCubbin, E. A. Thompson, A. I. Thompson, & J. E. Fromer (Ed.), *Resiliency in Native American andimmigrant families* (71-87). Thousand Oaks, Sage.
- [6] Falicov, C. J. (1995). Cross-cultural marriages. N. S. Jacobson ve A. S. Gurman (Ed.), *Clinical handbook of couples therapy* (241-252). New York: Guilford.
- [7] Ho, M. K. (1990). *Intermarried couples in therapy*. Springfield:Thomas.

- [8] Hsu, J. (2001). Marital therapy for intercultural couples. W. S. Tseng, ve J. Streltzer (Ed.), Culture and psychotherapy: A guide to clinical
- [9] Muraco, A. (2012). "Intercultural couples: Crossing boundaries, negotiating difference" International Journal of Comparative Sociology (235)
- [10] Roulston K. (2009) "Asking Questions and Individual Interviews", Sage Publications, Georgia
- [11] Waldman, K., ve Rubalcava, L. (2005). Psychotherapy with intercultural couples: A contemporary psychodynamic approach. American Journal of Psychotherapy, 59, (227-245).